HOOFDLIJNENAKKOORD OCW – HBO-RAAD

1. Inleiding

In dit hoofdlijnenakkoord maken de hogescholen en de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mede namens de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie[1], afspraken over de ontwikkeling van het hoger beroepsonderwijs en het praktijkgericht onderzoek van hogescholen. Dit gebeurt door met het oog op gewenste ontwikkelingen tot 2025 een basis te leggen voor een toekomstbestendig hoger onderwijsstelsel waarin studenten worden uitgedaagd, docenten met enthousiasme onderwijs van hoge kwaliteit geven en onderzoekers bijdragen aan onderzoek gericht op de beroepspraktijk. Dit verbetert de verbinding van het onderwijs en praktijkgericht onderzoek met de buitenwereld.

2. Perspectief 2025

Op 1 juli 2011 heeft de staatssecretaris van OCW samen met de minister van EL&I de Strategische Agenda Hoger Onderwijs, Onderzoek en Wetenschap 'Kwaliteit in verscheidenheid' uitgebracht. De Tweede Kamer heeft afgelopen september in grote meerderheid haar steun gegeven aan de beleidsvoorstellen. De strategische agenda bouwt voort op het advies van de commissie-Veerman (april 2010), die stelt dat met name de veranderagenda van de hogescholen zwaar en ambitieus is. Het perspectief dat in de strategische agenda wordt geschetst, sluit uitstekend aan bij de beleidsagenda 'Kwaliteit als Opdracht' die de HBO-raad in 2009 heeft uitgebracht en het topsectorenbeleid. In elk van deze documenten staan kwaliteit en verscheidenheid centraal.

In het verlengde hiervan liggen er voor de komende jaren de volgende centrale opgaven voor de verbetering van het hoger beroepsonderwijs en het praktijkgericht onderzoek:

- Kwaliteit en prestaties onderwijs: het verbeteren van de kwaliteit en het rendement van het onderwijs via differentiatie, intensivering en investeren in docentkwaliteit.
- Profilering onderwijs: meer differentiatie qua niveau en inhoud binnen en tussen opleidingen en een meer doelmatige organisatie van het opleidingsaanbod.
- Zwaartepuntvorming: versterking van de (infra)structuur van het praktijkgericht onderzoek door verdergaande zwaartepuntvorming, voortgezette bundeling, (regionale of thematische) alliantievorming en samenwerking met andere kennisinstellingen en bedrijven.
- Valorisatie: het versterkt inzetten op kennisvalorisatie, opgevat als het proces van waardecreatie uit kennis, afkomstig uit alle disciplines, door kennis geschikt en/of beschikbaar te maken voor economische en/of maatschappelijke benutting en te vertalen in producten, diensten, processen en nieuwe bedrijvigheid.

Dit moet bijdragen aan het toekomstbestendig maken van het hoger beroepsonderwijs en het praktijkgericht onderzoek. Voor 2025 hanteren partijen het volgende perspectief als leidraad:

- Er zijn belangrijke stappen gezet in de richting van het door de commissie-Veerman beschreven toekomstbeeld voor de hogescholen. De positie van de hogescholen is versterkt door een verhoging van het niveau van het onderwijs, door meer differentiatie en door een versterking van de onderzoeksfunctie die zowel doorwerkt naar het onderwijs als naar de valorisatie van kennis in nauwe samenspraak met het werkveld van publieke en private werkgevers.
- De kwaliteit van het onderwijs is verbeterd door een grotere onderwijsintensiteit en een verbeterde docentkwaliteit.
- De rendementen en het studiesucces zijn aanzienlijk verbeterd. Het aantal hbo-studenten dat binnen vijf jaar een bachelordiploma behaalt, is significant gestegen.

[1] In het vervolg van dit hoofdlijnenakkoord wordt daar waar de staatssecretaris (van OCW) staat, tevens de minister van EL&I bedoeld voor wat betreft het hoger agrarisch onderwijs en onderzoek.

- De uitval in met name het eerste studiejaar van de bacheloropleidingen is afgenomen, onder andere door gebruik te maken van verbeterde voorlichting, studiekeuzebegeleiding, adequate matching en bindende verwijzing van studenten. De hogescholen hebben de mogelijkheid te selecteren voor opleidingen met een scherp onderwijsprofiel.
- De beschikbare middelen worden doelmatig en zoveel mogelijk aan het primaire onderwijs- en praktijkgerichte onderzoeksproces besteed door verdere efficiencyverbetering van ondersteunende processen.
- Er is sprake van een gedifferentieerd onderwijsaanbod met opleidingen op Associate degree-, bachelor- en masterniveau, met meer joint degrees, een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt(eisen) op korte en lange termijn en verkorte, driejarige trajecten voor vwo'ers.
- Het niveau van het onderwijs is verder versterkt door binnen de hogeschool een grotere verwevenheid tussen onderwijs en praktijkgericht onderzoek te creëren.
- De samenwerking met het bedrijfsleven is verder geïntensiveerd.
- Elke hogeschool heeft één of meerdere kenniscentra of Centers of Expertise waaraan een hoogwaardig onderwijsaanbod is verbonden met praktijkgericht onderzoek en waarbij nauw wordt samengewerkt met het werkveld en waarbij gericht wordt op kenniscirculatie en valorisatie.
- Kennisbenutting en ondernemerschap zijn stevig en zichtbaar verankerd binnen het hbo, zowel organisatorisch als in het HRM-beleid van de hogescholen.
- De internationale positie van de Nederlandse hogescholen is versterkt.

3. Governance

Alle hogescholen willen aanspreekbaar en afrekenbaar zijn op hun resultaten. Daarmee tonen zij zich een betrouwbare partner en laten ze actief zien hoe zij antwoord geven op maatschappelijke uitdagingen en op verwachtingen die in politiek en maatschappij leven. Uitgangspunten voor bestuurlijke verhoudingen tussen hogescholen en overheid zijn vertrouwen, autonomie en accountability.

Dit hoofdlijnenakkoord bevat het kader voor de prestatieafspraken tussen de staatssecretaris van OCW en de individuele hogescholen. De afspraken dienen primair betrekking te hebben op doelen en resultaten. De wijze waarop deze doelen en resultaten worden ingevuld én gerealiseerd behoort tot de verantwoordelijkheid van de hogescholen, die over hun keuzes en de resultaten die zij daarmee geboekt hebben, verantwoording afleggen aan de overheid en de samenleving. Uit onderzoek blijkt er immers een sterk verband te bestaan tussen prestaties van hogeronderwijsstelsels en de mate van autonomie die zij hebben[2]. Ook internationale vergelijkingen van de OECD laten zien dat deze sturingsfilosofie een belangrijke bijdrage levert aan de internationale positie van het Nederlandse hoger onderwijs.

De commissie-Veerman riep betrokken partijen expliciet op om een vorm van prestatiebekostiging te ontwikkelen die op een positieve manier de kwaliteit en de gewenste profilering van instellingen kan bevorderen. De staatssecretaris van OCW wil daartoe 7% van het onderwijsbudget het karakter geven van voorwaardelijke financiering en selectieve financiering voor profilering.

Beide partijen onderschrijven de noodzaak om komende jaren op de in dit hoofdlijnenakkoord genoemde gebieden extra inspanningen te leveren om het hoger beroepsonderwijs toekomstbestendig te maken en het bovenstaande perspectief te realiseren. Zij onderkennen dat tegelijkertijd realisme ten aanzien van de ambities nodig is, gelet op de korte looptijd van vier jaar en de context van zware economische tijden.

Dit hoofdlijnenakkoord bevat de thema's die in het kader van de prestatieafspraken tussen de staatssecretaris van OCW en de individuele hogescholen aan de orde kunnen komen, mede

[2] 'Why reform Europe's universities?', Brueghel policy brief issue 04 (September 2007)

afhankelijk van de fase waarin de betreffende hogeschool zich bevindt, de huidige prestaties die op de verschillende onderwerpen geleverd worden, de prioritering die dat vraagt, sterktes en zwaktes die vastgesteld zijn en andere specifieke omstandigheden die de context en dus de specifiek te bepalen focus en keuze van de afspraken betreffen. Op basis van een dergelijke inzet van de hogeschool maakt zij daarover individuele afspraken met de overheid, die daarmee in de gelegenheid is de inzet van de betreffende hogeschool te valideren op voldoende ambitieus én voldoende aansluitend bij wat maatschappelijk, gezien dit akkoord gewenst is.

Naast de beschrijving van de onderwerpen die - afhankelijk van de sterktes en zwaktes van opleidingen van hogescholen - onderdeel zijn van de te maken prestatieafspraken, bevat dit hoofdlijnenakkoord een aantal afspraken tussen de staatssecretaris en de HBO-raad als vertegenwoordiger van het collectief van hogescholen.

4. Onderwijskwaliteit en studiesucces

De hogescholen zien het als hun opdracht om de kwaliteit van het hoger beroepsonderwijs op een hoger plan te brengen. Daarnaast vallen te veel studenten uit. De intensiteit en kwaliteit van het onderwijs moeten daarom hoger. De lat kan en moet omhoog. De kenniscomponent in de curricula moet toenemen. Ook moeten voorlichting en begeleiding beter en moet de kwaliteit van de docenten omhoog.

Voortbouwend op de ambities en de resultaten van de meerjarenafspraken over studiesucces en onderwijskwaliteit van de afgelopen jaren[3], nemen de Nederlandse hogescholen de komende jaren maatregelen om de prestaties en kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Daarbij staan verhoging van het niveau en intensiteit van het onderwijs, toename van het rendement en vermindering van de uitval centraal.

Uit de evaluatie van de meerjarenafspraken, die eerder dit jaar door de Inspectie van het Onderwijs is uitgebracht, blijkt dat alle hogescholen gerichte maatregelen nemen om onderwijskwaliteit en studiesucces te verhogen. Niettemin zijn de uitval en studieswitch op stelselniveau nog altijd hoog en is het gemiddelde bachelorrendement laag[4]. Bovendien blijkt uit recent onderzoek van de Inspectie dat de onderwijsintensiteit van hbo-opleidingen is verhoogd, maar nog voor verbetering vatbaar is[5].

De partijen zijn zich bewust van de spanning die bestaat tussen de noodzaak de bachelorstandaard te verhogen, terwijl de kwaliteit van de instroom onder druk staat en het studiesucces moet toenemen. Bij het formuleren van de prestatieafspraken zal rekening worden gehouden met dit trilemma. Voor het realiseren van de afspraken wordt rekening gehouden met de verwezenlijking van de beleidsvoornemens van OCW ten aanzien van de versterking van de kwaliteit van de instroom.

Op het gebied van kwaliteit en studiesucces worden afspraken gemaakt over drie thema's:
1) Prestaties (output) op het gebied van studiesucces.
2) Kwaliteit.
3) De maatregelen die hogescholen nemen om deze prestaties te realiseren, waaronder in elk geval het verhogen van de onderwijsintensiteit, het investeren in docentkwaliteit en verlagen van de indirecte kosten.

De afspraken moeten bijdragen aan realisering van het streefbeeld. Bij het bepalen van de inzet voor de prestatieafspraken maken de instellingen gebruik van de in de bijlage opgenomen indicatoren. Om

[3] Meerjarenafspraken OCW-HBO-raad over de periode 2008-2011
[4] Inspectierapport 'Inspanningen voor studiesucces en onderwijskwaliteit in beeld. Evaluatieonderzoek meerjarenafspraken in het hoger onderwijs'
[5] Onderwijstijd in het hoger onderwijs, meting 2010-2011, Inspectie van het Onderwijs

maatwerk te bieden kan de instelling *in plaats daarvan* indicatoren kiezen die ontleend worden aan interne gegevensverzamelingen van de instelling, die gebruikt worden als interne sturingsinformatie. In dat geval zal door de instelling moeten worden aangegeven hoe deze gegevens onafhankelijk gevalideerd kunnen worden en hoe deze te relateren zijn aan de in de bijlage opgenomen indicatoren. OCW zal bij het beoordelen of de inzet voldoende ambitieus en realistisch is, zoveel mogelijk gebruik maken van landelijk beschikbare gegevensverzamelingen met gevalideerde informatie.

Studiesucces

Vermindering studieuitval

Op basis van hun specifieke uitgangspositie maken de hogescholen en de staatssecretaris afspraken over de vermindering van de studie-uitval uit de bacheloropleidingen in het eerste studiejaar (herinschrijvers). Bij het overeenkomen van deze afspraken wordt rekening gehouden met de ontwikkelingen in de kwaliteit van de instroom en met de selecterende, oriënterende en verwijzende functie van de propedeutische fase. Dit betekent dat uitval uit de propedeuse niet ten koste van alles voorkomen moet worden en dat begeleiding naar een alternatieve opleiding essentieel is als een student niet op de juiste plaats zit.

Verhoging van studierendement

Hogescholen en de staatsecretaris maken afspraken over verbetering van het studiesucces in de bachelorfase (percentage afgestudeerden binnen 5 jaar (C+1) voor herinschrijvers na het eerste jaar). Hierbij gelden als randvoorwaarden dat verbetering van het rendement niet ten koste mag gaan van de kwaliteit en het hoge eindniveau van de opleidingen en dat er voldoende aandacht blijft voor persoonlijke en academische vorming.

Kwaliteit

Hogescholen en de staatssecretaris maken afspraken over verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. De ontwikkeling van de studentenoordelen uit de Nationale Studentenenquête (NSE: het algemene tevredenheidsoordeel van studenten over hun opleiding) zal hiervoor als indicator worden gehanteerd. Als een hogeschool ervoor kiest om de NVAO-oordelen of indicatoren ten aanzien van excellentie uit het Sirius-programma als uitgangspunt te nemen voor kwaliteit, dan kan dat hiervoor in de plaats komen en zal de hogeschool in het laatste geval zijn visie op excellentie formuleren. Op basis van de voorstellen van de hogescholen en een advies van de reviewcommissie worden indicatoren voor kwaliteit en excellentie nader uitgewerkt.

Hiernaast kunnen op initiatief van de hogescholen ook andere afspraken worden gemaakt met de staatssecretaris van OCW. Deze kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de invoering van intake- of studiekeuzegesprekken, verbetering van de voorlichting, of intensivering van de samenwerking met het voortgezet onderwijs en mbo om de kwaliteit van de aansluiting te verhogen.

Maatregelen

Docentkwaliteit

Docenten zijn de dragers van onderwijskwaliteit. Alleen met goede docenten die kennis van zaken hebben en die kunnen inspireren en binden, kan de kwaliteit van het onderwijs structureel worden verbeterd. In de afgelopen meerjarenafspraken was opgenomen dat 70% in 2014 zou beschikken over een masterdiploma en 10% in 2017over een PhD. Uit de evaluatie van de meerjarenafspraken door de Inspectie blijkt, dat de meeste instellingen in hoge mate bezig zijn met het realiseren hiervan. Daarom worden in het verlengde van de meerjarenafspraken en het actieplan Leraar 2020 afspraken gemaakt over de verhoging van het opleidingsniveau van docenten: meer docenten met een mastertitel, meer gepromoveerde docenten. De hogescholen hanteren daarbij ambitieniveaus die aansluiten bij de uitgangssituatie en passen bij de opleidingen die ze aanbieden c.q. hun eigen profiel. Voor de periode tot 2016 is het streefbeeld dat 80% van de hbo-docenten master- of PhD-opgeleid is. Daarenboven zullen de hogescholen het initiatief nemen om, naar analogie van de Basiskwalificatie Onderwijs van de universiteiten, een Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheden in te voeren. De HBO-raad zal daartoe een protocol opstellen dat voorziet in de wederzijdse erkenning van

professionaliseringsarrangementen van hogescholen. Omdat de ontwikkeling hiervan nog moet beginnen, kunnen hierover nog geen prestatieafspraken gemaakt worden.

Onderwijsintensiteit
Hogescholen breiden de effectieve onderwijstijd van studenten uit. Daartoe maken zij afspraken met de staatssecretaris over intensivering van het bacheloronderwijs. Zeker in het eerste bachelorjaar is voldoende contacttijd daarbij van belang. In het eerste bachelorjaar van alle opleidingen worden tenminste 12 contacturen per week geprogrammeerd of wordt op andere wijze een equivalente intensivering van het onderwijs gerealiseerd die zichtbaar, meetbaar en afrekenbaar is[6].

Condities
Om de hierboven genoemde prestaties van hogescholen mogelijk te maken, zorgt de staatssecretaris van OCW dat aan de volgende condities wordt voldaan:

- Aanvullend op de bestaande mogelijkheden voor selectie[7] van studenten wordt selectie mogelijk gemaakt wanneer het onderwijsprofiel van de opleiding dit vereist. Uitbreiding van het aantal opleidingen waarvoor geselecteerd wordt, zal op stelselniveau geleidelijk, zorgvuldig en in transparantie plaatsvinden.
- Om de doorstroom van het mbo naar het hbo te verbeteren, wordt het mogelijk om nadere vooropleidingseisen te stellen. Daartoe zal de staatssecretaris met de HBO-raad nadere afspraken maken die in elk geval betrekking zullen hebben op de niet-verwante doorstroming en op het stellen van nadere vakkenpakketeisen.
- De aanmeldingsdatum wordt vervroegd. Na deze datum is er sprake van toelaatbaarheid. Dat wil zeggen dat de instelling bepaalt onder welke voorwaarden de student nog wordt toegelaten.
- Om een bindend studieadvies in bachelorjaren 2 tot en met 4 mogelijk te maken, zal bij amvb experimenteerruimte worden geboden.

Om hogescholen te ondersteunen zal de HBO-raad zorgen voor een jaarlijkse uitwisseling van ervaringen en best practices tussen hogescholen. OCW zal deze landelijke uitwisseling van expertise financieel ondersteunen. Daarnaast wordt systematisch beschreven ‘wat werkt’ en ‘wat niet werkt’, waarmee objectieve, evidence based informatie beschikbaar komt.

5. Borging van kwaliteit

De kwaliteit van het onderwijs en de diploma’s moet extern zijn gevalideerd. Studenten verkrijgen tijdens hun bacheloropleiding een gedegen theoretische basis en ontwikkelen het onderzoekend vermogen dat hen in staat stelt om bij te kunnen dragen aan de ontwikkeling van het beroep. Zij beschikken over voldoende professioneel vakmanschap en ontwikkelen de beroepsethiek en maatschappelijke oriëntatie die past bij een verantwoordelijke professional. Dat is de standaard.

Accreditatie
In de strategische agenda is opgenomen dat hogescholen hun opleidingen in een landelijk cluster (vergelijkenderwijs) zullen laten visiteren. Dit maakt het mogelijk dat visitatiecommissies naast hun primaire taak - het beoordelen van de kwaliteit van de afzonderlijke opleidingen – aanbevelingen aan de hogescholen kunnen doen over bijvoorbeeld de actualiteit van de gemeenschappelijke kennisbasis van de opleidingen, dan wel andere aangelegenheden die relevant zijn voor de ontwikkeling van de kwaliteit. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de ervaringen die hiermee zijn opgedaan voor de

[6] De indicator contactuur is niet voor alle onderwijsconcepten een passende maat voor het bepalen van de onderwijsintensiteit. Als hogescholen op grond van hun onderwijsconcept kiezen voor andere maatregelen om de onderwijsintensiteit te verbeteren, dienen zij aan te tonen dat het effect tenminste vergelijkbaar is met 12 contacturen per week.
[7] Capaciteitsregulering op basis van kwalitatieve selectie wanneer de onderwijskwaliteit van de opleiding door te grote groepen studenten onder druk staat, selectie wanneer er beroepseisen aan de opleiding worden gesteld, selectie voor kleinschalig en intensief onderwijs en selectie bij masteropleidingen.

invoering van het accreditatiestelsel. De staatssecretaris zal hiertoe wetgeving voorbereiden. Er zal tripartiet overleg plaatsvinden tussen OCW, HBO-raad en NVAO. Dat resulteert uiterlijk 1 april 2012 in een invoeringsplan.

Kwaliteitsborging en toezicht
Om te waarborgen dat de kwaliteitszorg wordt verstevigd, streven de hogescholen ernaar dat ze uiterlijk in 2015 de instellingstoets kwaliteitszorg van de NVAO met positief resultaat hebben doorlopen. Het nieuwe toezicht van de Inspectie zal in de eerste plaats risicogericht en proportioneel zijn. Dat betekent dat hogescholen die goed presteren met minder toezichtslast worden geconfronteerd. In de tweede plaats zal het nieuwe instellingstoezicht complementair zijn aan het interne toezicht en de interne kwaliteitsborging. Dat betekent dat hogescholen die met succes de instellingsaudit doorlopen (dat wil zeggen zonder nadere voorwaarden) niet geconfronteerd worden met aanvullend inspectietoezicht, tenzij er sprake is van andere signalen of risico's. Voorkomen moet worden dat er dubbelingen zitten in de werkzaamheden van de NVAO en de activiteiten van de Inspectie. De Inspectie werkt het nieuwe instellingstoezicht en toezicht op het accreditatiestelsel uit in een toezichtskader.

Daarnaast geldt het principe dat helderheid wordt verschaft over het toezichtkader dat de Inspectie zal hanteren voor haar risicogerichte toezicht. In voorkomende gevallen kan het nodig zijn dit in aanvulling hierop voor specifieke onderzoeken nader toe te spitsen. Dit wordt vooraf kenbaar gemaakt. Hogescholen hebben er immers recht op te weten wat wordt onderzocht, wat de aanleiding daarvoor is, welke methodiek wordt gevolgd en wat het kader zal zijn voor de rapportage door de Inspectie.

Externe validering toetsing en examinering
Kernpunt van de borging van de onderwijskwaliteit is gelegen in de externe validering van de toetsing en de examinering. Dit vormt een belangrijk onderdeel van de strategische agenda, waarbij wordt aangegeven dat de concrete invulling van de externe validering niet bij elke opleiding hetzelfde kan zijn. Daarom stelt de HBO-raad een commissie van deskundigen in, die adviseert over hoe de externe validatie kan worden versterkt. De opdracht van de commissie is om een breed spectrum van mogelijkheden van externe validering in kaart te brengen. Dit kan door het betrekken van externe peers, de inzet van externe deskundigen en/of gecertificeerde examinatoren, gezamenlijke toetsing of zelfs landelijke examens.

In de strategische agenda heeft de staatssecretaris uitgesproken dat nadere afspraken gemaakt worden met de HBO-raad over de wijze waarop de externe validering en versterking van de kennisbases concreet gestalte krijgen. Vanuit dat perspectief spreken partijen af, dat de verantwoordelijkheid voor de voortgang, coördinatie en onderlinge afstemming van het proces van realisatie van aanvullende vormen van externe validering berust bij de HBO-raad. Het advies van bovengenoemde commissie maakt onderdeel uit van de voortgangsrapportage die de staatssecretaris in april 2012 ontvangt van de HBO-raad. Deze voortgangsrapportage bevat op dit punt tenminste:

- Een inventarisatie van de (hoofd)varianten van externe validering die zinvol kunnen worden onderscheiden.
- Een advies over de hoofdvariant die het beste past binnen de verschillende sectoren/opleidingen.
- Een tijdschema met fasering voor de implementatie van de meest passende hoofdvariant bij de verschillende sectoren en/of opleidingen.

Een gemeenschappelijke kennisbasis is van betekenis voor de opleidingen, als oriëntatiepunt bij accreditatie en voor de dialoog met het beroepenveld. In 'Kwaliteit als Opdracht' hebben de hogescholen uitgesproken dat elke bacheloropleiding zorg draagt voor een gedegen theoretische basis, voor voldoende onderzoekend vermogen, voor professioneel vakmanschap en voor beroepsethiek en maatschappelijke oriëntatie. Deze elementen van de hbo-standaard zijn richtpunt voor de ontwikkeling van landelijke opleidingsprofielen. In de voortgangsrapportage zal de HBO-raad aangeven op welke wijze hieraan gestalte wordt gegeven.

Om de verbetering van de praktijk van toetsing een extra impuls te geven, stelt de staatssecretaris van 2012 tot en met 2015 in totaal € 8 miljoen beschikbaar. Dit door duurzame samenwerkingsverbanden van hogescholen op het gebied van gezamenlijke toetsing te faciliteren. Hierbij wordt voortgebouwd op de al bereikte resultaten van SURF.

6. Profilering: het onderwijsaanbod

De hogescholen en de staatssecretaris hechten aan een transparant en samenhangend onderwijsaanbod dat voorziet in de eisen en wensen van de samenleving. Opleidingen dienen voor studenten en afnemend veld transparant en bovendien toekomstvast te zijn.

Sectorale verkenningen
Voor iedere sector van het hbo zullen met vaste regelmaat sectorale verkenningen worden uitgevoerd met nauwe betrokkenheid van het werkveld. Deze hebben tot doel het bestaande onderwijsaanbod te ijken aan de actuele en toekomstige te verwachten maatschappelijke ontwikkelingen, in het bijzonder in het werkveld. De sectorale verkenningen zijn in ieder geval gericht op:

- Het versterken op korte en lange termijn van de arbeidsmarktrelevantie van opleidingen.
- Zorg dragen voor goede transparantie van het aanbod van opleidingen en labels.
- Vergroten van de doelmatigheid van het aanbod van opleidingen en (neven)vestigingen.
- Concrete vervolgstappen.

De verkenningen worden uitgevoerd door onafhankelijke commissies van deskundigen waarin het werkveld is vertegenwoordigd. De verkenningscommissies worden ingesteld door de HBO-raad. Hun rapporten zijn openbaar en de HBO-raad verplicht zich om bij elk rapport binnen twee maanden na presentatie, een bestuurlijke reactie te publiceren met de besluiten die op basis van de verkenning zijn genomen.

In het studiejaar 2011-2012 zullen in elk geval verkenningen worden uitgevoerd met betrekking tot de sectoren techniek en gezondheidszorg. Daarnaast wordt inhoud gegeven aan het vervolgtraject in het verlengde van het sectorplan kunstonderwijs, het sectorplan hoger agrarisch onderwijs en aan een sectorale agenda voor de lerarenopleidingen, waarbij de te zetten stappen met de universiteiten worden gedeeld.

Hogescholen vervullen over het algemeen een regionale functie, zeker waar het de bacheloropleidingen betreft. Om aan de lokale vraag van de arbeidsmarkt én van de studenten te voldoen, is voor de meeste hogescholen een breed, multisectoraal karakter dan ook het uitgangspunt.

In de voortgangsrapportage geeft de HBO-raad in april een stand van zaken van de lopende en op dat moment reeds afgeronde sectorale verkenningen. Tevens wordt een stappenplan opgenomen voor de nog te verrichten sectorverkenningen in de komende jaren. Op stelselniveau moet deze operatie leiden tot reductie van het aantal (kleine) opleidingen. Ook wordt een beeld gegeven van de voornemens van de gezamenlijke hogescholen en hoe zij daarbij inspelen op de human capital agenda's die in het kader van het bedrijfslevenbeleid worden opgesteld.

Differentiatie
De toegenomen diversiteit van de instroom noodzaakt tot een meer gedifferentieerd aanbod:

- Eén van de manieren om aan de differentiatie van de studentenstromen tegemoet te komen, is een groei van het aantal Associate-degreeprogramma's (Ad's). De staatssecretaris van OCW zal de pilotfase van de Ad beëindigen waardoor de Ad een plek krijgt in het reguliere onderwijsaanbod, met een zelfstandige arbeidsmarktkwalificatie als hoofdkenmerk. Gelet op de oriëntatie op een specifieke doelgroep en het belang van een eigen civiel effect, heeft de Ad een zelfstandige positie binnen het hbo. Doorstroom naar de bachelor blijft mogelijk, maar het instroommoment kan per opleiding verschillen. Binnen hetzelfde wettelijk kader als voor de bacheloropleidingen kunnen hogescholen die er voor kiezen zich te profileren via het aanbod van

Ad-programma's, aanvragen indienen voor het starten van Ad-opleidingen, al dan niet in samenwerking met ROC's en AOC's. Uitbreiding van het aanbod zal getoetst worden op doelmatigheid, opdat geen ondoelmatige profilering van het aanbod gaat ontstaan.

- Om het hbo uit te bouwen tot een voor vwo-studenten aantrekkelijk alternatief voor universiteiten, dienen deze studenten meer te worden uitgedaagd en moeten hen meer ontplooiingsmogelijkheden worden geboden. Dit kan door verdieping, verbreding of versnelling. Bijvoorbeeld door verkorte driejarige bachelortrajecten of specifieke honoursprogramma's. Daarbij is het perspectief op een aansluitende professionele masteropleiding wezenlijk. In dat geval zullen voor het criterium van 'opgedane werkervaring' alternatieve mechanismen in de opleiding ingebouwd moeten worden, zodat het professionele karakter van de master gewaarborgd blijft. Uitbreiding van professionele masters is in de eerste plaats aan de orde in de topsectoren. Wanneer de hogescholen driejarige trajecten voor vwo'ers inrichten, kunnen die hogescholen, zoals aangegeven in de strategische agenda, van de vier jaar bekostiging die zij voor hun vwo-studenten ontvangen, dan een deel gebruiken voor de uitbreiding van hun aanbod van professionele masteropleidingen. OCW en de HBO-raad doen voorstellen voor flankerende initiatieven om de aantrekkelijkheid van het hbo voor vwo'ers te vergroten.
- Groei van het aantal studenten op masterniveau om tegemoet te komen aan de eisen van de arbeidsmarkt in kennisintensieve sectoren, vergt uitbreiding van het aantal masteropleidingen in het hbo, maar ook goede doorstroommogelijkheden tussen hbo-bachelor en wo-master. De aansluiting tussen bachelor en master wordt verbeterd door verwante opleidingen op elkaar af te stemmen. Daarmee wordt de noodzaak van schakelprogramma's beperkt.

Bij de vormgeving van meer differentiatie in het onderwijs zullen de hogescholen mede inspelen op de human capital agenda's.

Condities

- Het onderstaande wordt wettelijk mogelijk gemaakt (beoogde inwerkingtreding van de Wet Strategische Agenda is studiejaar 2013/2014):
  - De titulatuur wordt meer gelijkgeschakeld, waardoor hbo-bachelors en masters in nader bepaalde gevallen in ieder geval de toevoeging 'of Arts' en 'of Science' kunnen voeren. Zoals aangegeven in de strategische agenda, zal de NVAO de door de hogeschool voorgestelde titulatuur toetsen op gangbaarheid in de internationale context.
  - Driejarige bachelortrajecten voor vwo'ers.
  - Collegegelddifferentiatie voor duurdere, excellente trajecten (zie voor selectiemogelijkheden verder hoofdstuk 4 over kwaliteit/studiesucces).
- Aanpassing van de macrodoelmatigheidstoetsing ten behoeve van (beoogde inwerkingtreding van de nieuwe beleidsregel is studiejaar 2012/2013):
  - Een eigenstandige toetsing van het aanbod van Associate-degreeprogramma's.
  - Meer ruimte voor het aanbieden van professionele masters, in met name de topsectoren.
  - Ruimte voor de verbreding van bachelors.

  Arbeidsmarktrelevantie en profilering gaan daarbij een belangrijke rol spelen.

7. Praktijkgericht onderzoek en valorisatie

Praktijkgericht onderzoek is van belang voor de hogescholen en hun stakeholders. Dit draagt bij aan de kwaliteit van het onderwijs en tevens draagt het door intensieve (regionale, nationale en internationale) samenwerking bij aan valorisatie en innovatie. Deze kenniscentrumfunctie moet de komende jaren verder versterkt worden, onder andere ten behoeve van het regionale MKB.

Het praktijkgericht onderzoek in het hbo wordt versterkt. Hogescholen zijn voornemens omwille van zwaartepuntvorming scherpe keuzes te maken, passend bij hun profiel en (regionale en sectorale) samenwerkingsverbanden. Centers of Expertise (CoE) zijn uitstekende instrumenten om in de context van de topsectoren en maatschappelijke uitdagingen tot thematische profilering te komen waarbij in

een publiek-private constructie praktijkgericht onderzoek, onderwijs en valorisatie in samenhang worden ingezet. Daarbij richten de hogescholen zich waar relevant op de topsectoren.

Vanuit de gezamenlijk vastgestelde urgentie om het praktijkgerichte onderzoek de komende jaren uit te breiden en door te ontwikkelen, leveren beide partijen de hoogst mogelijke inspanning:

- Hogescholen geven in hun inzet aan welke focus ze in hun praktijkgericht onderzoek aanbrengen en welke verbinding met de regionale arbeidsmarkt wordt gelegd.
- De hogescholen en de staatssecretaris zullen stappen ondernemen om te komen tot een structurele positie van RAAK in het kennisbestel. In overleg tussen betrokken partijen zal in het voorjaar 2012 het meest wenselijke arrangement worden vastgelegd.
- De staatssecretaris stelt binnen de selectieve bekostiging (de 2%) middelen beschikbaar voor publieke cofinanciering van geselecteerde publiek-private samenwerkingsverbanden zoals Centers of Expertise. Streven is dat er in ieder geval in elke topsector een CoE tot stand komt. Ook wordt een CoE voor de zorg en één voor onderwijs ontwikkeld. Daarnaast wordt op basis van een gedegen inventarisatie bepaald welke andere CoE's nodig zijn.
- Hogescholen doen mee in de competitie om Europese onderzoeksgelden. De staatssecretaris bevordert dat hogescholen kunnen meedingen in de relevante geldstromen en gremia en voert daartoe overleg met de HBO-raad.
- De HBO-raad zal de doorontwikkeling van het kwaliteitszorgstelsel verder vormgeven. Vóór 2015 wordt het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek (BKO) geëvalueerd en ontwikkelt de hbo-sector een verdergaand model van kwaliteitszorg gericht op kwaliteitsversterking van het praktijkgericht onderzoek, doorwerking van het onderzoek in de kwaliteitsverbetering van het onderwijs en benutting van de onderzoeksresultaten in de beroepspraktijk.

Hogescholen maken afspraken met de staatssecretaris over hun ambities ten aanzien van het stimuleren van valorisatie, ondernemendheid en ondernemerschap, wat tot uitdrukking komt in:

- Wat zij tot 2015 in onderwijs in ondernemendheid/ondernemerschap en kennisbenutting van het praktijkgericht onderzoek bereikt hebben en welke stappen ze daarvoor zetten.
- Hoe ze organisatorisch en qua professionele infrastructuur (in het HRM-beleid) kennisbenutting en ondernemerschapsonderwijs verankeren.

Het streven is om vóór 2015 een breed gedragen set indicatoren te hebben ontwikkeld en getest voor de verschillende domeinen binnen het praktijkgericht onderzoek. Deze set breed gedragen indicatoren maakt inzichtelijk welke bijdrage hogescholen leveren aan het streven om na 2015 minimaal 2,5% van de publieke onderzoeksmiddelen in Nederland te besteden aan valorisatie.

De overheid zet voor de ondersteuning van dit proces onder meer het Valorisatieprogramma in. Dit is een regeling die instellingen financiële ondersteuning biedt om hun gehele 'entrepreneurial pipeline' tot wasdom en verankering te brengen: van ondernemerschapsonderwijs tot en met incubatie.

8. Overige afspraken

Monitoring prijs per student
OCW en de HBO-raad monitoren gezamenlijk de ontwikkeling van de prijs per student. Doel is in beeld te brengen hoe de prijs per student zich ontwikkelt als gevolg van toename van de instroom en het overheidsbeleid, waaronder ook de gevolgen van sneller studeren. Samen stellen zij een onderzoeksopzet op, inclusief definities.

Deregulering en vermindering administratieve lasten
OCW en de HBO-raad starten gezamenlijk een project gericht op deregulering en vermindering van de administratieve lasten voor hogescholen. Om te monitoren dat het nieuwe toezichtsarrangement van de Inspectie en de accreditatie van de NVAO niet leidt tot een toename van de administratieve lasten, zal er een onafhankelijke nulmeting plaatsvinden van die administratieve lastendruk. In 2015 wordt een vervolgonderzoek verricht om tot een verifieerbare conclusie te komen.

De bovenstaande ambitie over beperking van de administratieve lasten geldt ook voor het geheel van de extra monitoring- en verantwoordingslast die samenhangt met de totstandkoming van de prestatieafspraken. Op basis van een inventarisatie onder de hogescholen worden zo mogelijk maatregelen genomen die er op gericht zijn regelgeving en rapportageverplichtingen terug te dringen.

Indirecte kosten
Alle hogescholen zullen jaarlijks hun verhouding tussen onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel (OP/OOP-ratio) in hun jaarverslag vermelden (zowel in fte's als euro's). In de prestatieafspraken geven hogescholen aan wat hun ambitie is op het gebied van de indirecte kosten en welke maatregelen zij daartoe nemen. Hogescholen die vanwege specifieke opvattingen over de inrichting van hun onderwijs een andere indicator willen hanteren, zoals bijvoorbeeld de Berenschot-systematiek, hebben de ruimte om naast de verhouding OP/OOP over die indicator te rapporteren. De wenselijkheid daarvan geven zij aan bij het maken van de individuele afspraak met de overheid.

Engelstalige naam hogescholen
Hogescholen zullen in het buitenland de naam University of Applied Sciences hanteren, waarbij de toevoeging 'of Applied Sciences' even zichtbaar is als de term 'University'. De HBO-raad zal dit monitoren.

9. Aanpak prestatieafspraken en monitoring

Dit hoofdstuk bevat het kader en de spelregels voor prestatieafspraken. OCW zal afspraken integraal monitoren en jaarlijks verslag doen over de voortgang. Zowel van alle gemaakte afspraken met de individuele hogescholen (waar een nadrukkelijk reputatie-effect van uit zal gaan) als van de voortgang van de gehele sector. De hogescholen rapporteren in hun jaarverslag over de voortgang op de gemaakte prestatieafspraken.

Aanpak prestatieafspraken
Dit hoofdlijnenakkoord bevat het kader voor de prestatieafspraken tussen de staatssecretaris van OCW en de individuele hogescholen. Deze prestatieafspraken gaan over drie onderwerpen: 1) kwaliteit en studiesucces, 2) profilering en 3) valorisatie. De hogescholen doen op alle drie de onderwerpen een voorstel voor de prestaties. Elke hogeschool doet, mede op basis van een dialoog met de omgeving (o.a. het bedrijfsleven), voorstellen voor prestatieafspraken die aansluiten bij de eigen situatie en het eigen profiel. Toekenning van de middelen voor de prestatieafspraken geschiedt na overeenstemming over en ondertekening van de prestatieafspraak.

De middelen voor *kwaliteit en studiesucces* worden toegekend als voorwaardelijke financiering. Continuering van deze middelen met ingang van 2017 tot en met 2020 is afhankelijk van het realiseren van de afgesproken prestaties rond kwaliteit en studiesucces in de periode van 2012 tot en met ultimo 2015 op het niveau van de afzonderlijke hogeschool. In 2016 wordt daarover de balans opgemaakt.

Als inzet op kwaliteit en studiesucces formuleert elke hogeschool op basis van een sterkte-zwakteanalyse voorstellen voor prestatieafspraken in het licht van het eigen profiel, de eigen ambities en het streefbeeld. Instellingen leveren hun inzet voor de prestatieafspraken aan op 1 april 2012. In de periode april–juni 2012 bespreken de hogescholen de voorstellen met OCW, op basis waarvan de afspraken in juni 2012 worden vastgelegd. De korte looptijd van de afspraken waar hogescholen mee geconfronteerd worden en de beschikbare middelen, vragen om realisme in de prestatieafspraken.

Het moet gaan om afspraken die behoren te getuigen van ambitie én realiteitszin: het moet gaan om *haalbare* en *realistische* doelstellingen. OCW zal zich over de inzet van de instelling voor de prestatieafspraken laten adviseren door de reviewcommissie.

Bij het bepalen van de inzet maken de instellingen gebruik van de in bijlage 1 opgenomen indicatoren. Daarbij wordt ruimte geboden voor maatwerk om aan te sluiten bij de lokale situatie. Om maatwerk te bieden kan de instelling in plaats daarvan indicatoren kiezen die ontleend worden aan interne gegevensverzamelingen van de instelling, die gebruikt worden als interne sturingsinformatie. In dat geval zal door de instelling moeten worden aangegeven hoe deze onafhankelijk gevalideerd kunnen worden. OCW zal bij het beoordelen of de inzet voldoende ambitieus en realistisch is, zoveel mogelijk gebruik maken van landelijk beschikbare gegevensverzamelingen met gevalideerde informatie.

De afspraken rond *profilering en valorisatie* hebben een bestuurlijk karakter. De prestaties rond deze onderwerpen worden niet meegenomen in de voorwaardelijke financiering. Wel zijn er voor profilering selectief te verdelen middelen beschikbaar die in 2013 worden toegekend aan instellingen met de beste plannen rond profilering. In januari wordt een reviewcommissie ingesteld die de staatssecretaris hierover zal adviseren. In hoofdstuk 10 wordt deze systematiek verder uitgewerkt.

Ten aanzien van de inzet op profilering beschrijft elke hogeschool welke stappen de afgelopen jaren zijn gezet op het gebied van zwaartepuntvorming of thematische profilering, differentiatie van het onderwijs en herordening van het opleidingenaanbod, aansluiting op de topsectoren, welke resultaten daarmee bereikt zijn, wat de ambities voor de komende jaren zijn en welke maatregelen genomen worden om die ambities te realiseren. Daarbij wordt rekening gehouden met de sectorale verkenningen en afspraken die gemaakt zijn in het kader van sectorplannen. Hogescholen hebben de mogelijkheid om een eigen tijdsvenster te hanteren, dat aansluit bij hun ontwikkelingsproces. Op basis hiervan doet elke hogeschool concrete voorstellen voor de eigen profilering. Dit kan betrekking hebben op de ontwikkeling van inhoudelijke zwaartepunten, herijking van het onderwijsaanbod, excellentie en/of onderwijskundige differentiatie van het onderwijs voor de periode waarover prestatieafspraken worden gemaakt. Voor instellingen met de beste plannen op het gebied van differentiatie en zwaartepuntvorming voor de periode 2013-2016 stelt de staatssecretaris extra middelen beschikbaar.

Monitoring en verantwoording
Voor het beoordelen van de inzet van de hogescholen voor de prestatieafspraken is een *nulmeting* vereist ten aanzien van de te gebruiken indicatoren. OCW zal deze nulmeting voor 1 maart 2012 uitvoeren ten aanzien van de in de bijlage genoemde indicatoren. Hogescholen die de voorkeur hebben voor het hanteren van andere indicatoren, worden uitgenodigd daarvoor eveneens voor 1 maart 2012 een nulmeting uit te voeren met het oog op het overleg over de overeen te komen prestatieafspraak.

Indien de staatsecretaris van mening is dat de voorstellen van de hogescholen op stelselniveau leiden tot onvoldoende transparantie, doelmatigheid in het onderwijsaanbod, differentiatie, profilering en aansluiting op de topsectoren of als een verlies van landelijke unieke expertise dreigt, vindt nader bestuurlijk overleg plaats met de HBO-raad.

Verantwoording over de realisatie van de afspraken vindt plaats via de jaarverslagen van de hogescholen. Dat sluit aan bij het uitgangspunt dat verantwoording zo veel mogelijk integraal plaatsvindt en dat de administratieve lasten zo beperkt mogelijk worden gehouden. Jaarlijks wordt in HBO-raad-verband een landelijk overzicht opgesteld op basis van de jaarverslagen van de hogescholen. Als blijkt dat er onvoldoende resultaat geboekt wordt, treedt de staatssecretaris in overleg met de hogescholen.

Om instellingen te ondersteunen zal de HBO-raad zorgen voor een jaarlijkse uitwisseling van ervaringen en best practices tussen hogescholen. Daarnaast wordt systematisch beschreven ‘wat

werkt' en 'wat niet werkt', waarmee objectieve, *evidence based* informatie beschikbaar komt. OCW zal deze landelijke uitwisseling van expertise financieel ondersteunen.

Hogescholen die de afgesproken resultaten niet realiseren en van mening zijn dat zij wel de benodigde inspanningen hebben geleverd, kunnen een beroep doen op de hardheidsclausule en de staatssecretaris verzoeken een audit te laten uitvoeren om te bezien of de instelling door onvoorziene omstandigheden niet aan haar prestaties heeft kunnen voldoen

10. Financiering

Op basis van de ontwerp-rijksbegroting 2012 is voor de periode 2011-2016 het volgende financieel kader beschikbaar (prijspeil 2011; excl. uitvoeringsorganisatie DUO):

bedragen x € 1miljoen

Jaar	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ontwerpbegroting 2012, OCW	**2.496**	**2.484**	**2.461**	**2.503**	**2.508**	**2.552**
Ontwerpbegroting 2012, EL&I	**74**	**77**	**77**	**77**	**77**	**77**
Totaal	**2.570**	**2.561**	**2.538**	**2.580**	**2.585**	**2.629**
waarvan: Voorwaardelijke financiering		53	116	127	132	140
waarvan: Profilering			42	42	42	42
waarvan: Overig	2.570	2.508	2.380	2.411	2.411	2.447

Opmerking: Ten opzichte van de ontwerpbegrotingen 2012 OCW en EL&I is er vanaf 2013 € 16 miljoen minder beschikbaar voor de 'Voorwaardelijke financiering' en complementair € 16 miljoen meer beschikbaar voor 'Profilering'.

De beschikbare middelen voor kwaliteit en intensivering beslaan in totaal ruim 7% van het onderwijsbudget voor het hbo (oplopend van € 53 miljoen in 2012 tot € 182 miljoen in 2016).

Van het onderwijsbudget is 5% beschikbaar als voorwaardelijke financiering. Voorwaarde is overeenstemming over en ondertekening van de prestatieafspraak. De tweede voorwaarde is het realiseren van de afgesproken prestaties rond kwaliteit en studiesucces in de periode 2012-2016. Dit bepaalt de continuering van deze middelen met ingang van 2017.

De afspraken rond profilering en valorisatie en hebben een bestuurlijk karakter. De prestaties rond deze onderwerpen worden niet meegenomen in de voorwaardelijke financiering. Wel zijn er voor profilering selectief te verdelen middelen beschikbaar die in 2013 worden toegekend aan instellingen met de beste plannen rond profilering. Hiervoor is 2% van het onderwijsbudget beschikbaar.

Middelen voor onderwijsintensiteit (voorwaardelijke financiering)
De intensiveringsmiddelen worden toegekend als voorwaardelijke financiering. Dat betekent dat zij voor een bepaalde periode worden toegekend en met ingang van 2017 alleen gecontinueerd worden als de hogescholen de afgesproken prestaties binnen de daarvoor geldende termijn hebben gerealiseerd. Daarbij worden 3 categorieën prestaties onderscheiden:

1) Studiesucces: de hogeschool heeft de afgesproken prestaties op het gebied van rendement en uitval gerealiseerd.
2) Kwaliteit: hogescholen realiseren hun kwalitatieve ambities.
3) Maatregelen: de hogeschool heeft de afgesproken maatregelen uitgevoerd om onder 1 en 2 genoemde prestaties te realiseren (met in elk geval maatregelen op gebied van docentkwaliteit, onderwijsintensiteit en reductie indirecte kosten).

Aan het eind van de periode waar deze prestatieafspraken betrekking op hebben beoordeelt de staatssecretaris of aan de voorwaarden voor de voorwaardelijke financiering is voldaan. Als een hogeschool de afgesproken prestaties uit één of meer van deze categorieën niet heeft gerealiseerd, krijgt de instelling in de volgende periode een deel van de middelen uit de component kwaliteit en studiesucces niet. Daarbij is de regel dat elke categorie meetelt voor 1/3. Voor 1 februari 2012 vindt nader overleg plaats tussen de staatsecretaris en de HBO-raad over de noodzaak tot eventuele uitzonderingen op deze regel. Als geen van de afgesproken prestaties is behaald, vervallen de middelen die aan een instelling zijn toegekend voor kwaliteit en studiesucces. Indien er sprake is van onvoorziene omstandigheden waardoor de prestaties niet gehaald zijn kan de instelling vragen om een audit waaruit dit blijkt.

De opbrengsten van de kortingen op de instellingen die niet alle afgesproken prestaties hebben gerealiseerd, worden proportioneel verdeeld over de instellingen die in alle 3 de categorieën de beoogde resultaten hebben behaald.

Middelen voor profilering (selectief budget)
Er worden middelen beschikbaar gesteld voor:
1) Inhoudelijke zwaartepuntvorming, gericht op versterking van het praktijkgericht onderzoek met publiek-private samenwerking in combinatie met een hoogwaardig onderwijsaanbod.
2) Stimulering van meer differentiatie in het onderwijsaanbod en honorering van zeer hoge ambities en aanhoudend (bewezen) prestaties op het gebied van kwaliteit.

Middelen worden op grond van competitie op kwalitatieve gronden toegewezen. Het selectieve budget heeft betrekking op 2% van het onderwijsbudget. Ten minste de helft van dit budget is beschikbaar voor inhoudelijke zwaartepuntvorming, zoals bedoeld onder 1).

De reviewcommissie adviseert de staatssecretaris over de toedeling van de middelen, die met ingang van 2013 beschikbaar zijn. Begin 2012 is het beoordelingskader beschikbaar. Daarbij geldt in elk geval dat deze selectieve middelen slechts beschikbaar komen wanneer de basiskwaliteit van de bacheloropleidingen op orde is. Eind 2014 zal door de reviewcommissie een midtermreview gehouden worden, waarin gekeken wordt naar het tempo en de tussentijdse resultaten. Wanneer het oordeel van de reviewcommissie negatief is, kan besloten worden om de middelen voor de jaren erna te verlagen of stop te zetten.

In 2016 wordt het geheel van voorwaardelijke financiering en selectief budget geëvalueerd door de reviewcommissie.

11. Ontbindende voorwaarde

De hogescholen maken individueel afspraken met de staatssecretaris van OCW over prestaties. Bij een significant veranderend financieel kader wordt opnieuw over dit hoofdlijnenakkoord en de prestatieafspraken gesproken.

De totstandkoming en implementatie van benodigde wet- en regelgeving is conditioneel voor het realiseren van de prestatieafspraken door de hogescholen. Zowel voor een Experimenteer AMvB als voor de Wet strategische agenda geldt als beoogde inwerkingtreding het studiejaar 2013/2014. De beoogde inwerkingtreding van een nieuwe beleidsregel Macrodoelmatigheid is het studiejaar 2012/2013. Als de bedoelde regelgeving niet tijdig wordt ingevoerd, krijgen de hogescholen meer tijd om de afgesproken prestaties te realiseren en worden de doelen voor 2015 aangepast.

12 Ondertekening

De HBO-raad, die optreedt als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van de Nederlandse hogescholen

en de staatssecretaris van OCW, die dit hoofdlijnenakkoord ondertekent mede namens de minister van EL&I

sluiten op de datum van 12 december 2011

dit hoofdlijnenakkoord voor de periode van najaar 2011 tot en met 2015,

de staatssecretaris van OCW
H. Zijlstra

de voorzitter van de HBO-raad
G. ter Horst

Bijlage: indicatoren prestatieafspraken OCW-HBO-raad

In de prestatieafspraken hanteren hogescholen in principe de volgende indicatoren

Studiesucces	
Uitval (uit de instelling)	Het aandeel van het totaal aantal voltijd bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij dezelfde instelling in het hoger onderwijs staat ingeschreven en het aandeel studenten van het totaal aantal voltijds bachelorstudenten (eerstejaars HO) dat na 1 jaar studie staat ingeschreven bij een andere studie bij dezelfde instelling. Bron: 1CijferHO (DUO). Of een door de instelling beargumenteerde en te valideren alternatieve indicator voor uitval.
Rendement bacheloropleidingen	Het aandeel van de voltijd bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij dezelfde instelling inschrijven (herschrijvers) dat in de nominale studietijd + één jaar (C+1) bij dezelfde instelling het bachelorsdiploma behaalt. Bron: 1CijferHO (DUO). Of een door de instelling beargumenteerde en te valideren alternatieve indicator voor rendement.
Kwaliteit	
Kwaliteit/Excellentie*	• Studentenoordeel over de opleiding in het algemeen. Bron: NSE (Studiekeuze123), of • Aandeel studenten aan bachelor- en masteropleidingen met een goed/excellent score (NVAO) Bron: NVAO; of • Deelname van studenten aan excellente programma's. Bron: instellingsadministratie.
Maatregelen	
Docentkwaliteit	Het aandeel van de docenten met een master/ PhD. Bron: instellingsadministratie
Onderwijsintensiteit	Het aandeel van de voltijd bacheloropleidingen met minder dan 12 geprogrammeerde contacturen (klokuur/week) in het eerste jaar. Bron: instellingsadministratie (OER), landelijk beschikbaar via Studiekeuze123. Indien de instelling het aantal contacturen -gezien het onderwijsconcept- een minder relevante indicator vindt, kan de instelling aangeven op welke alternatieve wijze zij vorm geeft aan de gewenste intensivering van het onderwijs; voorwaarde is een eenduidige en gevalideerde meetmethode.
Indirecte kosten	• Verhouding OP/OOP • In aanvulling daarop kan de instelling kiezen voor weergave van het personeelsbestand van de instelling (fte en geld) dat is gericht op de sturing en ondersteuning van het primaire proces (zuivere overhead), volgens de Berenschotsystematiek. Bron: instellingsadministratie.

* Op basis van voorstellen van de hogescholen en een advies van de Reviewcommissie word(t)(en) een indicator(en) voor kwaliteit en excellentie nader uitgewerkt.